

PRZEGLĄD CZASOPISM

Liturgia Sacra 9 (2003), nr 1, s. 207-220

LA MAISON-DIEU (2002), NR 4 (232)

Francuskojęzyczny kwartalnik liturgiczny „La Maison-Dieu” ze reguły poświęca swoje kolejne numery jednemu tylko wiodącemu zagadnieniu, którego różnorodne aspekty zostają omówione w poszczególnych artykułach. Tak też jest w przypadku numeru 4 (232) tego popularnego pisma liturgicznego, który w całości zajął się problematyką misterium paschalnego.

Pierwszy z artykułów, którego autorem jest Patrick Prétot, brat zakonny z klasztoru La Pierre-qui-Vire, dyrektor Wyższego Instytutu Liturgicznego w Paryżu, poświęcony jest problematyce Wielkiego Piątku (*Le vendredi saint: célébration du mystère pascal* – „Wielki Piątek: celebacja misterium paschalnego”, s. 7–34). Autor przypomina podstawową prawdę, że to właśnie coroczna celebacja triduum paschalnego, obok niedzielnej Eucharystii, jest najbardziej konkretnym miejscem aktualizacji misterium paschalnego w liturgii, zaś ono samo było najważniejszym wyznacznikiem odnowy liturgicznej podjętej przez Sobór Watykański II. Stąd też odnowiona w 1956 r. liturgia triduum paschalnego uczyniła z nocy paschalnej szczyt, do którego prowadzi cały rok liturgiczny, zaś pojęcie misterium paschalnego stanowi klucz do jego zrozumienia. We współczesnym świecie, który preferuje raczej charakter świąteczny liturgii, istnieje niebezpieczeństwo postrzegania triduum w aspekcie negatywnym — jedynie przez pryzmat męki i śmierci Chrystusa. Jednakże już najstarsze praktyki przeżywania triduum w Kościele jerozolimskim w IV w. świadczą o tym, że Wielki Piątek był dniem jednorazowym i szczególnym, rozpoczynającym się już mszą Wieczerzy Pańskiej, a kończącym popołudniowym nabożeństwem. Liturgia ta zawierała w sobie celebację praktycznie całego misterium paschalnego, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, przyjmując jako punkt wyjścia zbawcze drzewo

Krzyża. Podobnie celebracją całego misterium paschalnego była wigilia paschalna i Wielkanoc, choć tutaj punktem wyjścia jest zmartwychwstanie Chrystusa. Podobne ujęcie zawiera także odnowiona po Soborze Watykańskim II liturgia, w której nie dokonuje się już rozdziału dwóch obliczy misterium paschalnego — męki i zmartwychwstania, ale każda z celebracji triduum paschalnego zawiera obydwie te aspekty.

Drugi z artykułów: „*Il nous a donné sa mort en gage*” *Le mystère pascal chez saint Augustin* — „Darował nam w zastaw swoją śmierć». Misterium paschalne u świętego Augustyna” (s. 35–74), autorstwa Michela Corbin, emerytowanego profesora Instytutu Katolickiego w Paryżu, nie zawiera problematyki ściśle liturgicznej. Autor, wielki znawca Ojców Kościoła, przedstawia misterium paschalne w kazaniach wielkanocnych św. Augustyna. Są to niezwykle piękne teksty tego wielkiego Ojca Kościoła, w których bezustannie przewija się motyw „cudownej wymiany” dokonanej przez Chrystusa, który przyjmuje naszą ludzką śmierć, aby ofiarować nam w zamian swoje życie. W artykule, bardzo bogato ilustrowanym cytatami z poszczególnych kazań św. Augustyna, przewija się bezustannie pytanie: Czy istnieje związek pomiędzy misterium paschalnym a Bóstwem Chrystusa? Autor interpretuje poszczególne teksty biskupa Hippony nie według popularnej późniejszej metody scholastycznej, ale sięgając do ich głębi, którą oddaje misterium paschalne i chrześcijański dramat pokory uniżającego się Boga. Według św. Augustyna, głównym przesłaniem Chrystusa, wynikającym z jego misterium paschalnego, jest bezkompromisowa ofiara Jego życia, która stała się ceną zbawienia człowieka.

Trzeci z artykułów: *La „forme” théologique de l’Eucharistie* — „Teologiczna «forma» Eucharystii” (s. 75–96), autorstwa jezuita Lothara Lies, profesora dogmatyki na Wydziale Teologicznym w Innsbrucku, jest tłumaczeniem z języka niemieckiego i ma na celu przybliżenie francuskojęzycznemu czytelnikowi szeroko dyskutowanych rozważań teologów i liturgistów niemieckojęzycznych dotyczących „formy” (*Gestalt*) — pojęcia upowszechnionego przez Ruch Liturgiczny. Autor przedstawia kolejno koncepcje tego pojęcia u O. Casela, R. Guardiniego, J. Betza i kard. J. Ratzingera, które dość mocno różnią się między sobą. Zwłaszcza pozycja ostatniego z nich jest znamienna: kard. Ratzinger uważa, że zbyt akcentuje się we współczesnej teologii wymiar uczty w odniesieniu do celebracji eucharystycznej, zapominając, że jest ona także ofiarą. Jako „drogę bez wyjścia” określił on propozycję H.B. Meyera i podaje swoją własną koncepcję: „formą” Eucharystii miała być według niego eulogia — błogosławieństwo, które należy rozumieć jako wzajemne współdziałanie Boga błogosławiącego człowieka w Chrystusie i Duchu Świętym i ludzkości błogosławiącej Boga w dziękczynieniu.

Autorem kolejnego z artykułów, *Jeûne et mystère pascal* — „Post a misterium paschalne” (s. 97–107), jest Arnaud Join-Lambert, wykładowca liturgiki i teologii pastoralnej na uniwersytecie we Fryburgu. Zauważa on najpierw, że w czasach posoborowych bardzo osłabła, a nawet zupełnie zanikła starochrześcijańska praktyka postu — i to zarówno w nauczaniu, jak i w życiu duchowym Kościoła katolickiego.

Niemniej jednak zauważa się pewne oznaki jej renesansu od końca lat 80-tych ubiegłego wieku. Post przedstawiany jest niemalże zawsze jako oznaka pokuty i nawrócenia, wyraz prośby i uzdrowienia. Takie jednak rozumienie postu nie jest czymś specyficznym tylko chrześcijańskim. Dlatego należy mu nadać także znaczenie, jakie posiadał w Kościele pierwotnym, gdzie zawierał on także aspekt paschalny, eschatologiczny i eucharystyczny. Te elementy zdają się być niezbędne dla właściwego odnowienia praktyki postnej we współczesnym Kościele, która może stanowić dzięki temu pewną bardzo konkretną aktualizację misterium paschalnego w życiu chrześcijańskim.

Ostatni z artykułów, *L'exégèse liturgique. La méthode de Bernard Botte* – „Egzegeza liturgiczna. Metoda Bernarda Botte” (s. 109–147), którego autorem jest Douglas Martis, profesor na University of Saint Mary of the Lake, Mundelein (Illinois), jest owocem zainteresowania autora dziełem i twórczością wywodzącego się z Belgii jednego z czołowych przedstawicieli Ruchu Liturgicznego. W artykule przedstawia on syntezę poglądów i metodę pracy wielkiego benedyktyna z Mont-César, pierwszego dyrektora Wyższego Instytutu Liturgicznego w Paryżu. Ukazany zostaje kontekst jego pracy, najważniejsze zasady, którymi kierował się, jak powrót do źródeł, metody pracy, ścisłość naukowa. Ojciec Bernard Botte był w pierwszym rzędzie także filologiem, który stosował metodę historyczną w odniesieniu do tekstów liturgicznych. Paradoksalnie to właśnie ta metoda pozwoliła mu na odnowienie wielu punktów, którymi się zajmował, ponieważ mógł dzięki niej zachować dystans wobec bardzo często zbyt abstrakcyjnych scholastycznych punktów widzenia. Dzięki temu potrafił nowym spojrzeniem ogarniać teologię i liturgikę, przygotowując podwaliny pod dzieło Soboru Watykańskiego II.

Numer ten zamykają omówienia dwóch nowych pozycji liturgicznych: pierwsza z nich, pod redakcją R. Tafta i G. Winkler, stanowi owoc międzynarodowego kongresu, który odbył się w 50-tą rocznicę śmierci Antona Baumstarka, poświęconego temu wielkiemu liturgiście niemieckiemu; jako drugą pozycję omówiono również pracę zbiorową pod redakcją A.M. Triacca i A. Pistoia, stanowiącą zbiór wykładów wygłoszonych podczas XLVII konferencji liturgicznej w Saint-Serge.

Ks. Joachim Kobienia